

Ruokaturva Suomen Lähetysseuran työssä

1. Johdanto

Tämän linjapaperin tavoitteena on kuvata Lähetysseuran kansainvälisen ruokaturvatyön toimintaympäristö ja sen keskeiset haasteet sekä kertoa Lähetysseuran ruokaturvatyön toimintalinja ja painopisteet. Linjaus ohjaa käytännön kirkollista ja katastrofi- ja kehitysyhteistyötä sekä tukee Lähetysseuran ruokaturvaan liittyviä kannanottoja ja muuta vaikuttamistyötä.

Lähetysseuran ruokaturvatyössä on yhtymäkohtia kaikkiin ruokaturvan neljään ulottuvuuteen: ruuan saatavuuteen, ihmisten mahdollisuuksiin hankkia itselleen ruokaa, tarjonnan ja saannin jatkuvuuteen sekä ruuan ravitsevuuteen. Välineitä ruokaturvan edistämiseen löytyy niin kirkollisen työn kuin kehitysyhteistyön, katastrofityön ja vaikuttamistyön alueilta. Lähetysseura korostaa ruokaturvakysymyksissä tasa-arvoa, ihmisoikeuksia ja naisten asemaa sekä kokonaisvaltaista lähestymistä ja ruokaturvatilanteen arvioinnin kytkemistä osaksi toimintaympäristöanalyysiä. Käytännön ruokaturvatyö kohdentuu erityisesti viiteen teemaan: i) ilmasto- ja ympäristökysymyksiin, ii) ravitsemuksen parantamiseen, iii) ruokaan ihmisoikeutena, iv) pienviljelijöiden tilanteen parantamiseen, ja v) syrjäytyneiden ihmisten ruokaturvaan.

Koska Lähetysseura toimii yhteistyössä paikallisten kumppanien kanssa, toiminnassa painottuu niiden paikallisoasaamisen hyödyntäminen ja vahvistaminen. Lähetysseuran vahvuudet ruokaturvatyössä perustuvat pitkään kokemukseen työstä ruokaturvattomien ihmisten keskuudessa ja tasa-arvon ja ihmisoikeuksien korostamisesta.

Linjaus jakautuu neljään eri osaan. Ensin valotetaan ruokaturva- ja oikeus ruokaan käsitteiden sisältöä. Sen jälkeen luodaan katsaus maailman ruokaturvatilanteeseen. Kolmanneksi kuvaillaan ruokaturvatyötä tekeviä toimijoita ja neljänneksi keskitytään Lähetysseuran ruokaturvatyön perustaan, toimintaan ja tulevaisuuden painopisteisiin.

2. Ruokaturva ja oikeus ruokaan

Määritelmän mukaan ruokaturva¹ toteutuu, kun kaikilla ihmisillä on kaikkina aikoina fyysiset, sosiaaliset ja taloudelliset mahdollisuudet saada riittävästi turvallista ja ravitsevaa ruokaa, joka vastaa heidän tarpeitaan, on kulttuurisesti sopivaa ja mahdollistaa aktiivisen ja terveen elämän.² Määritelmän perusteella ruokaturva voidaan jakaa neljään eri pilariin. Niistä ensimmäinen on **ruuan määrä ja saatavuus**, jotka koostuvat omasta tuotannosta, tuontiruuasta, varastoista ja joissakin tapauksissa ruoka-avusta. Toinen pilari on **ruuan saanti eli ihmisten mahdollisuus hankkia ruokaa**. Siihen vaikuttavat muun muassa ihmisten ja perheiden tulot, ostovoima, ruuan hinta ja sosiaaliturva. Lisäksi kuljetusten ja markkinoiden toimivuus vaikuttavat siihen, onko ruoka käytännössä ihmisten ulottuvilla. Kolmas pilari liittyy **ruuan tarjonnan ja saannin jatkuvuuteen**.

¹ Ruokaturva = food security. Muita aiheeseen läheisesti liittyviä termejä ovat mm. ruuan turvallisuus/ elintarviketurvallisuus (food safety) ja ruokasuvereniteetti/ruokaan liittyvä itsemääräämisoikeus (food sovereignty)

² FAO 2009. Declaration of the World Food Summit on Food Security. YK:n maatalous- ja elintarvikejärjestö. Saatavilla: <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/Meeting/018/k6050e.pdf>

Esimerkiksi erilaiset kriisit, konfliktit, ruuan hintavaihtelut ja sääolot voivat aiheuttaa vaihteluja ruuan tuotannossa ja ihmisten ruuan saannissa. Viimeinen, neljäs pilari painottaa **ruuan hyödyntämistä**, mikä riippuu ruuan laadusta, turvallisuudesta ja ravitsemuksesta sekä ihmisen omasta terveydentilasta. Ruokaturva toteutuu vasta, kun kaikki neljä ulottuvuutta on kunnossa.

Kuvio: Ruokaturvan neljä pilaria ja niihin vaikuttavat taustamuuttajat

Koska ruokaturva on näin moniulotteinen, sen toteutumiseen vaikuttaa moni eri tekijä. Riippuen siitä, arvioidaanko ruokaturvaa yksittäisen ihmisen, perheen, alueen, koko maan vai maailman mittakaavassa, sillä on yhteyksiä muun muassa maatalouteen, elinkeinoihin yleensä, väestön määrään, talousjärjestelmiin, kaupankäyntiin, luonnonvaroihin, ilmastoon ja ympäristöön, infrastruktuuriin, sosiaaliturvaan, hallinnon toimivuuteen, olojen vakauteen, kulttuuriin, rooleihin perheessä, naisen asemaan, lasten hoivaan, terveyteen sekä puhtaaseen veteen ja sanitaatioon (kuva yllä).

Parin viime vuosikymmenen aikana on yhä enemmän puhuttu ruuasta ihmisoikeutena. Ruoka määriteltiin kuuluvaksi ihmisoikeuksiin jo ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja myöhemmin sitä täsmennettiin vielä taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien yleissopimuksessa. **Oikeus ruokaan** on osa oikeutta ihmisarvoiseen elämään. Se toteutuu kun jokaisella miehellä, naisella ja lapsella on kaikkina aikoina aineellinen ja taloudellinen pääsy

riittävään ruokaan tai mahdollisuus tuottaa se itse. Tähän liittyy läheisesti oikeus maahan, veteen ja muihin ruuan tuotannossa tarvittaviin panoksiin.

Ihmisoikeusperustaisuus tarkoittaa myös oikeuksien omistajien eli kansalaisten mahdollisuutta vaatia omien oikeuksiensa toteutumista ja valtion ja muiden vastuunkantajien vastuuta toimia niin, että kansalaisten oikeudet toteutuvat. Valtion velvollisuus on siten käyttää kaikkia mahdollisia suojelun ja toteutuksen keinoja varmistamaan ihmisten oikeutta ruokaan. Oikeusperustainen ajattelu korostaa myös ihmisten osallistumista, syrjimättömyyttä, tasa-arvoisuutta, vastuullisuutta ja läpinäkyvyyttä. Tämä tarkoittaa esimerkiksi, että ruokaturvattomuudesta kärsivien ihmisten, myös helposti haavoittuvien ja syrjäytyvien ryhmien, on päästävä mukaan suunnittelemaan ja päättämään ruokaturvaan liittyvistä tavoitteista ja osallistumaan niiden toteutukseen.

3. Globaali toimintaympäristö: mikä on ruokaturvan tilanne?

Ensimmäinen vuosituhaten kehitystavoite (Millennium Development Goal) asettaa tavoitteeksi nälkäisten osuuden puolittamisen vuoteen 2015 mennessä verrattuna vuoden 1990 lähtötasoon. Vaikka edistystä on tapahtunut, tavoitteen saavuttaminen määräaikaan mennessä näyttää vaikealta.

Arvioiden mukaan 12,5 prosenttia maailman väestöstä eli noin 870 miljoonaa ihmistä ei saa päivittäisestä ruuastaan tarpeeksi energiaa elääkseen tervettä ja aktiivista elämää. Neljäsosalla maailman lapsista kasvu on hidastunut puutteellisen ravitsemuksen takia. Kaksi miljardia ihmistä kärsii yhden tai useamman hivenravinteen tai vitamiinin puutteesta ja 1,4 miljardia ihmistä on ylipainoisia, heistä puoli miljardia on liikalihavia. Monet maat, kotitaloudet ja jopa yksittäiset ihmiset kärsivät samanaikaisesti useantyyppisistä ravitsemusongelmista.³ Nälkäisten osuus väestöstä on suurin Saharan eteläpuolisessa Afrikassa (27% tai 234 miljoonaa), mutta lukumääräisesti eniten nälkäisiä on eteläisessä Aasiassa (304 miljoonaa). Itä-Aasiassa nälkäisten lukumäärä on 167 miljoonaa ja Latinalaisessa Amerikassa 49 miljoonaa. Nälkää on myös Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa. Siten se on maailmanlaajuinen vitsaus.

Luonnononnettomuuksien ja levottomuuksien takia akuutista nälästä kärsivien osuus on alle kymmenen prosenttia kaikista nälkäisistä. Paljon yleisempää on krooninen nälkä, joka johtuu köyhyydestä, osattomuudesta tai vaikeuksista saada käyttöön maata, vettä ja muita ruuan tuotannossa tarvittavia panoksia. Tästä joukosta löytyy kaupunkien slummien asukkaita, maattomia maaseudun ihmisiä, pienviljelijöitä, paimentolaisia ja kalastajia, lapsia ja sairaita. Naisten nälkä on miehiä suurempaa: arviolta 60 prosenttia nälkäisistä on naisia.

Ruokaturvaan ja sen vastakohtaan ruokaturvattomuuteen liittyy monia käsityksiä, jotka vaikeuttavat todellisten ongelmien tunnistamista ja niihin puuttumista. Maailman mittakaavassa tällä hetkellä ei ole pulaa ruuasta, koska sitä tuotetaan 2 700 kilokaloria henkeä kohti päivässä. Se riittäisi hyvin täyttämään aikuisen ihmisen päivän tarpeen. **Tuotannon määrää suurempi ongelma**

³ FAO 2013. The State of Food and Agriculture. Food Systems for Better Nutrition. Rome. Italy.

on, missä ja miten ruokaa tuotetaan ja kenellä on mahdollisuus sitä saada. Maailmassa on myös tällä hetkellä tarpeeksi viljelykelpoista maata ruuan tuottamiseen, mutta sitä käytetään muihin tarkoituksiin kuin ruuantuotantoon. Maasta kilpailevat ruokakasvit, myyntikasvit, eläinten rehuksi tuotetut kasvit ja muuksi kuin ravinnoksi tarkoitetut kasvit (esim. biopolttoaineiden raaka-aineet). Suuryritysten maanhankinta kehitysmaissa ajaa paikallisväestöä pois omilta asuinsijoiltaan ja lisäksi yritykset useimmiten tuottavat kasveja vientiä varten, ei ruokaa paikallismarkkinoille. Yhä kasvavat kaupungit levittäytyvät viljelysmaille ja paikoitellen liian tehokas maa- tai karjatalous on kuluttanut maan loppuun. Maasta, samoin kuin vedestä on pidettävä huolta, koska ne ovat rajallisia luonnonvaroja.

Väestömäärä vaikuttaa ruuan kokonaistarpeeseen, mutta väestönkasvua suurempi ongelma on se, että **syömme vääräntyyppistä ruokaa.** Lisäksi ruokahävikki on kasvanut aivan liian suureksi. Ihmisten ruokailutottumukset ovat kaupungistumisen myötä siirtyneet yhä enemmän pikaruuan ja kotieläintuotteiden suuntaan samalla, kun juuri- ja palkokasvien, hedelmien ja vihannesten syönti on vähentynyt. Kotieläintuotantoon tarvitaan paljon maata ja vettä verrattuna vaikka viljantuotantoon. Ravitsemuksen kannalta maito ja liha ovat arvokkaita, mutta niiden osuus ruokavaliosta täytyy pitää kohtuullisella tasolla.

Nälkä ei myöskään lopu vain ihmisten energiansaantia lisäämällä, vaan siihen **tarvitaan myös ruuan hyvää ravitsemuksellista laatua ja monipuolisuutta.** Nykyään puhutaankin usein ruoka- ja ravitsemusturvasta. On siis tärkeää varmistaa, että ruoka sisältää kaikki välttämättömät ravintoaineet, kuten vitamiinit, sinkin, jodin ja raudan. Tämä on erityisen tärkeää raskaana oleville ja imettäville naisille, lapsille ja sairaille, kuten HIV/AIDS:in kanssa eläville ihmisille. Pelkkä lautasellinen riisiä tai maissia ei ole ravitsemuksellisesti riittävän laadukas ja monipuolinen.

Tulevaisuudessa tilanteet voivat kuitenkin muuttua. Maataloustuotteiden kysyntä kasvaa nopeasti ja siksi myös **ruuan tuotannon pitää kasvaa.** Kasvun tarve riippuu mm. väestönkasvusta ja siitä, kuinka paljon ruokaa hukkaantuu⁴, kuinka paljon maataloustuotteita käytetään biopolttoaineen tuottamiseen ja kuinka suuren osan kotieläimistä saatava ruoka muodostaa ihmisten kokonaisruokavaliosta. Ruuantuotannon kasvumahdollisuuksiin vaikuttavat monet tekijät, kuten **ilmastonmuutoksen mukanaan tuomat ongelmat.** Näyttää siltä, että tulvat, kuivuus ja muut ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat pahimpia alueilla, jotka jo nyt kärsivät eniten ruokaturvattomuudesta.⁵

Suuri merkitys ruokaturvan toteutumiselle on sillä, miten **pienviljelijät**, niin miehet kuin naiset, pystyvät kehittämään omaa tuotantoaan ja saamaan omasta kulutuksesta ylijäävän osan markkinoille. Tämä on ratkaisevaa pienviljelijäperheiden noin 2 miljardille jäsenelle, joista monet

⁴ Tällä hetkellä noin kolmasosa tuotetusta ruuasta joutuu hukkaan puuttellisen varastoinnin takia ja koska sitä heitetään pois kaupoissa, ruokaloissa ja kotitalouksissa.

⁵ IPCC 2013. Fifth Assessment Report. Climate Change 2013: The Physical Science Basis. Summary for Policymakers. Intergovernmental Panel on Climate Change.

tällä hetkellä kuuluvat ruokaturvattomimpien ja köyhimpien ihmisten joukkoon. Toimivien markkinoiden kautta ruuan saatavuus paranee myös pienviljelijätalouksien ulkopuolella.

Tuotannon pitäminen kysynnän kasvun tasolla on välttämätön, mutta ei riittävä edellytys ruokaturvan toteutumiselle. Lisäksi tarvitaan **ihmisoikeuksien kunnioittamista, köyhyyden vähentämistä, hyvää hallintoa ja eri ihmisryhmiä tasa-arvoisesti kohtelevaa ruokapolitiikkaa** ja sen toteutusta. Sekä paikallisten markkinoiden että maiden rajat ylittävän kaupan pelisääntöjen on kestettävä kriittinen tarkastelu. Viime vuosina viljakauppaa on ryhdytty käymään maailman pörseissä. Ruuasta on siis tullut keinottelun kohde, mikä on ollut omiaan lisäämään ruuan hintavaihtelua.

Samanaikaisesti ruuan määrän ja jakautumisen lisäksi pitää varmistaa myös **ruuan laatu ja ravitsevuus**, unohtamatta myöskään ruuansaantiin liittyviä **sosiaalisia ja kulttuurisia** kysymyksiä. Kriisitilanteissa ruuan saannin varmistamiseen tarvitaan usein **ruoka-apua** tai muita turvaverkkoja. Välittömien nälkäkuolemien torjumisen lisäksi niiden keskeinen tehtävä on myös tukea tilanteen normalisoitumista ja jälleenrakennuksen käynnistymistä.

4. Mitä muut tekevät ruokaturvan saavuttamiseksi?

Vastuu siitä, että kunkin maan ihmisten ruokaturva ja oikeus ruokaan toteutuvat on maan hallituksella. Monessa maassa hallitukset eivät kuitenkaan pysty kantamaan tai joissakin tapauksissa halua kantaa tätä vastuuta. Siksi ruokaturvatyössä tarvitaan niin muiden valtioiden kuin kansainvälisten järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan apua. Tähän velvoittaa myös taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien yleissopimus.

Ruokaturvatyötä koordinoi maailmalaajuisesti **Maailman Ruokaturvakomitea**⁶, joka toimii YK:n jäsenmaiden, julkisen ja yksityisen sektorin toimijoiden ja kansalaisjärjestöjen yhteistyöelimenä. Siitä on muodostumassa tärkein hyvien käytäntöjen jakamisen ja ruokaturvakeskustelun foorumi.

Useilla **YK-järjestöillä** on keskeinen tehtävä ruokaturvatyössä. Niitä ovat muun muassa YK:n maatalous- ja elintarvikejärjestö FAO, Maailman ruokaohjelma WFP, Kansainvälinen maatalouden kehitysrahasto IFAD, Maailman terveysjärjestö WHO, YK:n ympäristöohjelma UNEP ja YK:n lastenjärjestö UNICEF. Kehityspankkien, kuten Maailmanpankin ja alueellisten kehityspankkien rahoituksesta osa kohdentuu ruokaturvaa parantaviin hankkeisiin kehitysmaissa. Suhteellisen uusi kansainvälisten järjestöjen ja valtioiden yhteinen aloite on **Scaling Up Nutrition**, joka korostaa erityisesti ravitsemuksen merkitystä ruokaturvan saavuttamisessa. Tärkeää ruokaturvaa tukevaa työtä tekee myös kansainvälinen maatalouden tutkimuslaitosverkosto CGIAR ja sen tutkimusasemat eri puolilla maailmaa.

Maailman kauppajärjestö WTO:n piirissä on käyty myös maataloustuotteiden kansainvälistä kauppaa koskevia neuvotteluja jo pitkään. Niin sanottu Dohan neuvottelukierros on kuitenkin lähes pysähtynyt eri maiden ja maaryhmien kaupan pelisääntöjä koskevien kiistojen takia.

⁶ Committee on World Food Security CFS, jonka nettisivujen osoite www.fao.org/cfs/en/

Ruokaturvan parantaminen vahvistui kehitysyhteistyötä tukevien maiden ohjelmissa vuonna 2007 alkaneen ns. ruokakriisin yhteydessä, jolloin ruuan hinta kohosi huippuunsa maailmanmarkkinoilla. Siten myös Suomen kehityspoliittisessa ohjelmassa ja erityisesti maatalouden ja ruokaturvan linjauksessa esitetään keinoja kohentaa maailman ruokaturvatilannetta. Keskeiselle sijalle nousevat muun muassa pienviljelijöiden ja naisten tukeminen, ruuan laadun ja turvallisuuden varmistaminen, köyhimpien ruuansaannista huolehtiminen ja tutkimuksen ja neuvonnan vahvistaminen.

Kansalaisyhteiskunnalla on ruokaturvan toteutumisessa hyvin keskeinen tehtävä. Tärkeitä ovat erityisesti kehitysmaiden maaseudun ja kaupunkien ihmisten omat yhdistykset, osuuskunnat ja ryhmät,, joihin kuuluminen kasvattaa ihmisten henkistä, sosiaalista ja taloudellista pääomaa ja vahvistaa heidän näkyvyyttään ja vaikutusmahdollisuuksiaan. Ruokaturvalle tärkeää on myös ryhmien merkitys sosiaalisina ja taloudellisina turvaverkkoina. Monet ryhmistä kuuluvat kansallisiin tai kansainvälisiin järjestöihin. Ryhmien ja järjestöjen ruokaturvaan liittyvä vaikuttamistyö eri tasoilla on tärkeää ja sen vahvistamiseen on hyviä perusteita.

Paikalliset, alueelliset ja kansalliset järjestöt toimivat yhteistyökumppaneina kansainvälisille ja eri avunantajamaiden kansalaisjärjestöille. Merkittäviä kansainvälisiä kansalaisjärjestöjä, jotka tekevät kehitys-, katastrofi- tai vaikuttamistyötä, ovat esimerkiksi **Kansainvälinen Punainen Risti ja Kansainvälinen Punainen Puolikuu, Oxfam, World Vision, Care International, Action Aid Against Hunger, Caritas International ja pienviljelijöiden La Via Campesina.**

Kirkon piirissä keskeisiä ruokaturvatoimijoita ovat Luterilaisen Maailmanliitto, **Ecumenical Advocacy Alliance (EAA) sekä Action by Churches Together-allianssi (ACT-Alliance).** Luterilaisen Maailmanliiton ruokaturvatyö käsittää sekä humanitaarisen, kehitysyhteistyön että vaikuttamistyön keinot. LML:n työssä keskitytään kestävien ruoantuotantomenetelmien tehostamiseen muuttuvissa ilmasto-olissa. EAA:n Food for Life vaikuttamiskampanjan kolme keskeisintä tavoitetta on oikeudenmukainen ja kestävä tuotanto ja kulutus ja että jokaisen ihmisen oikeus ruokaan toteutuu. Työvälineinä ovat ihmisten herättely, kampanjointi sekä politiikkavaikuttaminen. **Act Alliance** on 140 kirkon ja järjestön yhteistyöelin, joka tekee humanitaarista, kehitys- ja vaikuttamistyötä yhteensä 140 maassa. Sen ohjelmaan kuuluu humanitaarinen ruoka-apu ja ruokaturvan edistäminen esimerkiksi pienimuotoista maataloutta ja muita elinkeinoja kehittämällä.

5. SLS ruokaturvatoimijana

5.1 Ruokaturvatyön teologinen perusta

Kirkot ja kristityt eri puolilla maailmaa rukoilevat: ”Anna meille meidän jokapäiväinen leipämme” (Luuk. 11:3). Tämä rukous on sekä Jumalalle osoitettu pyyntö että ihmisille annettu tehtävä. Riittävä ravinto on elämän perusedellytys ja ihmisoikeuksista ensimmäinen. Raamatun mukaan jokainen ihminen on Jumalan kuva ja hänellä on luovuttamaton ihmisarvo. Riittävän ravinnon

puute loukkaa ihmisarvoa ja Jumalan luoman elämän pyhyyttä. Isä meidän -rukouksen valossa laajamittaisin ihmisoikeusloukkaus on lähes miljardin ihmisen päivittäinen nälkä.

Ottaessaan kantaa ruokaturvaan kirkot huomauttavat, että nälkä ei aiheudu siitä, etteikö ruokaa olisi riittävästi. Nälkä ei ole luonnonlaki. Ruokaa on, mutta se jakaantuu epätasaisesti ja epäoikeudenmukaisesti. Oman kirkkomme piispat toteavat ruokaturvaa koskevassa kannanotossaan (Anna meille jokapäiväinen leipämme, 2010), ettei ruuantuotannon lisääminen ja ruuan ”liikkuvuus” maasta toiseen ratkaise nälkäongelmaa. Nälkä ei ole vain ruuan kulutuskysyntää eikä ruoka vain kulutustuote. Ihmisyys on pyhää ja loukkaamatonta. Ruoka on välttämätön edellytys ihmisyyden pyhyden varjelemiselle. Piispat sanovat, että tarvitaan muutos kansainväliseen poliittiseen ja taloudelliseen järjestelmään. Ruoka pitää nähdä jokaista ihmistä koskevana elinehtona ja ihmisoikeutena. Se tekee mahdolliseksi täysivaltaisen osallistumisen omaa ja yhteisön elämää koskevaan päätöksentekoon.

Kristillisen uskon näkökulmasta massiivinen nälkä maailmassamme, jossa ruokaa on riittävästi, kertoo ihmisyyden epäonnistumisesta. Kirkot tunnustavat oman vastuunsa globaalin epäoikeudenmukaisuuden synnyssä. Tietoisuus siitä, että yltäkyläisyydessä elävä vähemmistö kuluttaa ruokaa ja luonnonvaroja yli oman osuutensa ja luomakunnan kestokyvyn kutsuu katumukseen ja parannuksetekoon. On korjattava elämäntapoja, arvoja ja niitä ylläpitäviä ahneuden rakenteita.

Raamattu kertoo, miten Jeesus toimi nälkäisten ruokkimiseksi. Hän sai jaettavaksi viisi leipää ja kaksi kalaa viidelle tuhannelle nälkäiselle (Mark. 6:30-44). Syömisen jälkeen jäi tähteeksi enemmän kuin oli alun perin jaettavana. Elämän edellytykset ovat yhteiset. Jeesuksen ruokkimisihme on esimerkki siitä, että ruokaturvan takaaminen kaikille maailman ihmisille on mahdollinen. Se ei ole ihme, vaan on ihmisten päätettävissä. Kristillisen uskon mukaan Pyhä Henki antaa voimaa muutokseen. Hän ohjaa ihmistä ja ihmisyyhteisöä asettamaan lähimmäisen ja yhteisön hyvän oman edun rinnalle ja edelle.

5.2 Lähetyseuran ruokaturvatyö ja sen toimintaperiaatteet

Kaikilla Lähetyseuran toiminta-alueilla eli kirkollisella, vaikuttamis-, katastrofi- ja kehitysyhteistyöllä on yhtymäkohtia ruokaturvakysymyksiin.

Kaikessa työssään Lähetyseura on verkostoitunut kansallisten, alueellisten ja ekumeenisten toimijoiden ja asiantuntijoiden kanssa. Ruokaturvatyön keskeisimpiä verkostoja on Ecumenical Advocacy Alliance ja ACT-Alliance. Lähetyseura on mukana esimerkiksi EAA:n Food for Life-kampanjassa, johon osallistuu kirkkoja ja järjestöjä kaikista maanosista. Sen yhteydessä Lähetyseura on korostanut ravitsemuskysymysten tärkeyttä ruokaturvan osana. Muita tärkeitä kansainvälisiä verkostoja ovat Kirkkojen Maailmanneuvosto ja Luterilainen maailmanliitto.

Kansallisella tasolla Lähetyseuran keskeisin kumppani on Suomen evankelisluterilainen kirkko ja sen seurakunnat. Lähetyseura käy vuoropuhelua muun muassa eduskunnan ja

ulkoasiainministeriön kanssa kehityspolitiikan keinoista puuttua ruokaturvan toteutumista estäviin rakenteisiin. Toisaalta ulkoasiainministeriön maatalous- ja ruokaturvalinjaukset vaikuttavat Lähetykseuran ruokaturvatyöhön. Lähetykseura pitää ruokaturvakysymyksiä esillä myös muiden suomalaisten kehitysjärjestöjen, kuten Kehitysyhteistyöjärjestöjen EU-yhdistys Kehys ry:n kanssa. Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa ry:n kanssa Lähetykseura tekee aktiivista yhteistyötä muun muassa ilmasto- ja kansainvälisen kaupan kysymysten parissa.

Lähetykseura pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan maailman ruokaturva heikentäviin rakenteisiin ja tottumuksiin myös paikallisseurakuntien ja yksittäisten kristittyjen kautta jakamalla tietoa ja haastamalla ihmisiä muuttamaan kulutustaan ja elintapojaan. Keskeistä on ruuantuhlauksen ja epäeettisesti, huonoissa työoloissa, tuotettujen elintarvikkeiden välttäminen.

Lähetykseura katsoo ruuan olevan ihmisoikeus, jonka toteutumista vaikeuttavat erilaiset ihmisoikeusloukkaukset sekä pienviljelijäväestöön ja erityisesti naisiin kohdistuvat oikeuksien rajoitukset. Lähetykseura haluaa vaikuttaa nälän perimmäisiin syihin, kuten koulutuksen puutteeseen, terveyteen, maanomistusolojen epäoikeudenmukaisuuteen, kaupan ja markkinoiden epäkohtiin ja poliittisiin rakenteisiin. Paikalliset kumppanit, joiden ruokaturvatyötä tuetaan, edustavat usein kaikkein köyhimpiä ja syrjityimpiä. Lähetykseura tukee myös kumppaneidensa paikallista vaikuttamistyötä ruokaturvan puolesta.

Toimiessaan yhteistyössä paikallisten kirkkokumppanien kanssa, Lähetykseuran toimintalinjassa painottuu niiden osaamisen hyödyntäminen ja vahvistaminen. Ruokaturvatyössä toimitaan yhteistyössä muiden uskontokuntien kanssa aina kun mahdollista ja tarkoituksenmukaista.

Lähetykseuralla on pitkä käytännön kokemus ruokaturvan kaikkien neljän pilarin edistämisestä kaikilla työalueillaan. Ruuan saatavuutta parannetaan mm. ruuan tuotannon, viljelyn monipuolistamisen ja ruuan varastoinnin avulla. Ympäristöä suojelevaa viljelyä edistetään, samoin varautumista ja sopeutumista ilmastonmuutoksen tuomiin muutoksiin ja sään ääri-ilmiöihin. Ääritilanteiden toteutuessa autetaan diakonia- ja katastrofityöllä.

Vihannessiementen tuotanto kehittyi Rukumin alueella

Nepalissa Rukumin alueella yhteistyössä United Mission to Nepal-järjestön kanssa parannetaan ihmisten ruokaturvaa ja toimeentuloa. Pienviljelijöitä, pääosin naisia, tuetaan vihannesten siementen tuottamisessa omaan käyttöön sekä Nepalin markkinoille ja vientiin. Viljelijöitä autetaan perustamaan uusia tai kehittämään olemassa olevia osuuskuntia ja tuottajaryhmiä kilpailukyvyyn parantamiseksi. Siementuottajia autetaan siementen laadun varmistamisessa ja sertifiointissa ja markkinointijärjestelmän rakentamisessa niin, että hyvälaatuisia siemeniä saadaan muidenkin käyttöön ja Rukumin siementuottajien toimeentulo paranee. Hankkeen kestoaika on 2011-2015

Vesihuolto, kyläkätilöt, hygieniakoulutus ja sanitaatio parantavat ihmisten terveydentilaa ja siten ruuan hyödyntämistä. Yhdistämällä terveys- ja ravitsemuskysymyksiä maatalousneuvontaan saavutetaan monia etuja. Erityishuomiota kiinnitetään helposti syrjäytyvien ihmisten, kuten

paimentolaisten, maattomien ja HIV/AIDS:in kanssa elävien ihmisten ruokaturvaan. Myös kummityön kautta paranee monen yhteisön ruokaturva.

Naisten asema on Lähetysseuran ruokaturvatyössä läpileikkaavana teemana. Kulttuuristen kysymysten ja perheen sisäisen ruuan jakautumisen esilläpito vahvistaa naisten ja lasten mahdollisuuksia saada ruokaa. Sen lisäksi tuetaan erityisesti naisille kohdistettuja hankkeita, kuten markkinakanavien luomista naisten tuottamille vihanneksille. Tuki ihmisten ja ihmisryhmien voimaantumiseen vaatimaan omien oikeuksiensa (ml. oikeus ruokaan) toteutumista on tärkeä osa Lähetysseuran työtä.

Yhteisön kehittämisen kautta ruokaturvaa Kambodzhassa

Church World Service, CWS, Cambodia kohentaa yhteistyössä Lähetysseuran kanssa alueen ihmisten ruokaturvaa antamalla koulutusta kotitalouksille hygieniasta, ruoan turvallisesta käsittelystä, monipuolisesta ruokavaliosta sekä riittävästä ravinnon määrästä. Lisäksi perheitä tuetaan pienkarjan kasvattamisessa, hedelmäpuiden istutuksessa, kala-altaiden rakentamisessa sekä kestävien viljelylajikkeiden käytössä ja puutarhan perustamisessa. Kotitaloudet ja kyläkomitea saavat myös tukea katastrofivalmiuden kehittämiseen, riisipankkien ylläpitoon ja kastelujärjestelmien kunnostamiseen. Hankkeen kesto-aika on 2013-2015.

5.3 Painopisteet SLS:n ruokaturvatyössä

Lähetysseuran tulevaisuuden ruokaturvatyötä rakennetaan aikaisempien hyvien kokemusten pohjalle. Kokemusten jakaminen Lähetysseuran sisällä ja opin ottaminen eri maissa ja alueilla tehdystä työstä lisää työn vaikuttavuutta. Työllä tuetaan kaikkia ruokaturvan pilareita ja sitä tehdään niin kehitysyhteistyön, kirkollisen työn kuin vaikuttamis- ja katastrofityön kautta. Tuloksekas työ vaatii ruokaturvattomuuden syiden tilannekohtaista arviointia ja kuhunkin tilanteeseen sopivien keinojen käyttämistä. Myös tässä dialogilla kumppanijärjestöjen kanssa on hyvin keskeinen rooli. Ruokaturvaan liittyvää vaikuttamistyötä tehdään eri tasoilla. Kumppanijärjestöjen kannustaminen ja valmentaminen vaikuttamistyöhön omilla alueillaan on yksi tulevaisuuden haasteista.

Lähetysseuran tulevaisuuden ruokaturvatyö kiteytyy viiden eri teeman alle, jotka ovat yhteydessä toisiinsa. Ne ovat i) ilmastokysymykset ja ympäristönsuojelu, ii) ravitsemuksen parantaminen, iii) oikeus ruokaan, toimeentuloon ja tuotantoon, iv) pienviljelijöiden tilanteen parantaminen ja v) syrjäytyneiden tai syrjäytymisuhan alla elävien ihmisten ruokaturva. Teemoja yhdistää läpileikkaavasti tarve kiinnittää ruokaturvakysymyksissä erityishuomiota naisiin.

i) Ilmastokysymykset ja ympäristönsuojelu

Ilmastonmuutos aiheuttaa sekä sään äkillisten ääri-ilmiöiden yleistymistä että muutoksia totutuissa sademäärissä ja lämpötiloissa. Elinkeinot, erityisesti maasta ja vedestä riippuvaliset maa- ja metsätalous, kalastus ja paimentolaisuus, joutuvat varautumaan ja sopeutumaan muuttuviin oloihin. Tässä työssä Lähetysseura on mukana tukemalla riskien ennaltaehkäisyä ja niihin

varautumista esimerkiksi ruuan varastointia kehittämällä, ruokapankkien kautta, kehittämällä paikallisia energiaratkaisuja, monipuolistamalla kasvivalikoimaa ja parantamalla kastelua. Myös uusien ympäristö- ja ilmastoystävällisten teknologioiden ja tuotantomenetelmien kehitystä tuetaan. Tässä tarvitaan yhteistyötä tutkimuslaitosten kanssa. Ilmastonmuutoksen aiheuttamiin muuttuviin oloihin varaudutaan myös tukemalla vaihtoehtoisia, maatalouden ulkopuolisia toimeentulolähteitä. Kriisitilanteissa Lähetysseuran keinoina ovat diakoniatyö ja katastrofiapu, joihin kuuluvat myös ruoka-apu ja ruoka-apukuljetuksien varmistaminen. Ilmastonmuutoksen hidastaminen ja ympäristönsuojelun edistäminen ovat osa Lähetysseuran ruokaturvatyötä, jossa väylänä käytetään esimerkiksi ilmastonmuutoskampanjointia Suomessa sekä yhteistyössä ekumeenisten kumppanijärjestöjen kanssa kansainvälisellä tasolla. Lähetysseura pyrkii järjestämään oman työnsä hiilineutraaliksi tai –negatiiviseksi ja toimimaan siten esimerkkinä myös muille järjestöille. Myös ekoteologian esilläpito kumppanien teologisessa koulutuksessa korostaa ympäristöllistä kestävyyttä ja yhteistoimintaa luonnon kanssa, joilla on suuri merkitys ruuansaannin jatkuvuuden kannalta.

ii) Ravitsemuksen parantaminen

Ruokaturva toteutuu vasta, kun ruuan määrän lisäksi myös sen ravitsemuksellinen laatu vastaa ihmisten tarpeita. Samanaikaisesti pitää varmistaa, että ruuassa on kasville, kehitykselle ja hyvinvoinnille tärkeät ravintoaineet, perheen sisällä kaikki saavat ruokaa riittävästi, tarjolla on myös puhdasta vettä ja sanitaatioasiat ovat kunnossa. Lähetysseura tukee kaupunkiviljelyä, jolla saadaan täydennettyä ja monipuolistettua ruokaturvattomuudesta kärsivien kaupunkilaisten ruokavaliota. Lähetysseura tukee myös vesihuollon, sanitaation ja hygieniakoulutuksen järjestämistä, millä vähennetään ripulitauteja ja parannetaan ruuan hyödyntämistä. Samoin tuetaan kyläkättilöiden ja äitien neuvontaa, jotta lasten aliravitsemus tunnistettaisiin helpommin. Perheiden ruokailutapoihin ja ruuan jakautumiseen vaikuttamisella parannetaan erityisesti naisten ja tyttöjen ravitsemusta. Yhdistetty terveys- ja maatalousneuvonta nostaa esille myös ravitsemuksen kysymyksiä ja kannustaa tuotannon monipuolistamiseen. Lähetysseura kannustaa myös ravitsemusneuvonnan ja lapsityön yhdistämistä esimerkiksi kummityössä ja seurakuntien lapsikerhoissa.

iii) Oikeus ruokaan, toimeentuloon ja tuotantoon

Oikeus ruokaan on osa oikeutta ihmisarvoiseen elämään. Se toteutuu, kun kaikilla ihmisillä on mahdollisuus hankkia riittävä toimeentulo tai tuottaa ruokaa itse. Siihen tarvitaan ihmisoikeuksia kunnioittavaa, säällistä työtä, sosiaaliturvaa ja turvaverkkoja sekä oikeutta maahan, veteen, luottoihin ja tuotantovälineisiin. Ihmisten ja yhteisöjen voimaannuttaminen vaatimaan omien oikeuksiensa toteutumista on Lähetysseuran työssä keskeisellä sijalla. Yhteistyökirkkojen tukeminen ruokaturvan puolestapuhujina ja sosiaalisten ja kulttuuristen kysymysten esillä pitäjinä on myös osa Lähetysseuran työtä. Lähetysseura tukee myös maa- ja metsätalouden oikeuksien toteutumista erityisesti naisten ja syrjäytyneiden ryhmien kohdalla, sekä vaikuttaa maankäyttöön niin, että ruokaturva olisi keskeisellä sijalla maankäyttöpäätösten takana. Naisviljelijöiden aseman

parantaminen ja tasa-arvon edistäminen lisäävät ruuantuotantoa ja ihmisten mahdollisuutta saada ruokaa. Tärkeää on myös puolustaa pienviljelijöiden oikeutta käyttää omia tuotantopanoksia, kuten siemeniä, ilman pakkoa hankkia joka vuosi uusia patentoituja lajikkeita. Kriisitilanteissa ihmisten oikeus ruokaan ei välttämättä toteudu ilman humanitaarisen avun keinoja. Lähetyseuran työn tavoitteena on ihmisarvon kunnioitus niin, että ihmisten ei tarvitse kerjätä ruokaansa vaan voimaantumisen kautta heillä on mahdollisuus hankkia itse oma elantonsa. Työssä korostuvat lähimmäisyys ja tasaaminen. Lähetyseura edistää myös kansainvälisen kaupan yleistä oikeudenmukaisuutta ja erityisesti Reilua Kauppaa.

iv) Pienviljelijöiden tilanteen parantaminen

Ympäristöllisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä pientilatuotannon tukeminen on tehokas tapa vahvistaa ruokaturvaa. Maailman puoli miljardia pientilaa tuottaa viidesosan maailman ruuasta 10 prosentilla maailman peltoalasta. Ruokaturvan ja maaseudun työllisyyden kannalta pientiloilla on hyvin tärkeä rooli. Ne toimivat taloudellisena turvaverkkona, ja monialaisina ja tuotantoa hajauttamalla ne ovat sopeutumis- ja palautumiskykyisiä erilaisia kriisejä ja muutoksia vastaan. Verrattuna suurtilojen yksipuolisiin viljelykäytäntöihin ne ovat usein myös ympäristöllisesti kestäviä. Naisten hallussa olevien pientilojen määrä vaihtelee alueittain: Pohjois-Afrikassa se on alle 5 % ja Saharan eteläpuolisessa Afrikassa 30 %. Lähetyseura tukee paikallista, ympäristöllisesti kestävä ruuantuotantoa. Se hakee uusia toimeentulolähteitä pienviljelijöille edistämällä muun muassa tuotannon monipuolistamista ja kasvihuonetuotantoa sekä tarjoamalla markkinointikoulutusta paikallisille kumppaneille. Pientilojen ylijäämätuotannon markkinoille saaminen tuo tilallisille käteistuloja, joita tarvitaan esimerkiksi terveyspalvelujen ja lasten koulunkäynnin kustannuksiin. Tukemalla vaihtoehtoisten markkinakanavien ja Reilun Kaupan kehitystä Lähetyseura edistää pienviljelijöiden markkinoillepääsyä. Naisviljelijöiden kaupallisen osaamisen, hintatietoisuuden ja laskutaidon parantaminen vahvistaa heidän asemaansa suhteessa markkinoihin. Pienviljelijäyhteisöjen, ja-järjestöjen ja osuuskuntien tuki kasvattaa ihmisten sosiaalista ja taloudellista pääomaa ja vahvistaa helposti unohdettujen väestönsien ääntä.

v) Syrjäytyneiden tai syrjäytymisuhan alla elävien ihmisten ruokaturva

Ruokaturvattomuus on erityisen vaikea ongelma kehitysmaiden köyhimpien, syrjäytyneiden tai syrjäytymisuhan alla elävien ihmisten ja ihmisryhmien kohdalla. Tällaisia ryhmiä ovat muun muassa HIV-positiiviset ja AIDSiin sairastuneet, vammaiset, useat alkuperäiskansat, maattomat ja paimentolaiset. Lähetyseuralle tärkeää on näiden ihmisten ja ihmisryhmien ruokaturvasta huolehtiminen. Keskeistä on mahdollistaa ihmisten ruuan ja toimeentulon hankkiminen joko oman maataloustuotannon tai palkkatyön kautta. Siihen kuuluvat muun muassa ihmisten mahdollisuus saada käyttöönsä tuotantopanoksia, neuvontaa, maata, vettä ja luottoja, sekä saada tuotteet markkinoille tai saada kelvollinen työpaikka ja palkka. Usein tarvitaan myös panostusta vesihuoltoon, terveyteen, hygieniaan ja ammatilliseen koulutukseen. Kirkoilla ja kumppanijärjestöillä on merkittävä rooli näiden ihmisryhmien puolestapuhujina ja sosiaalisten,

kulttuuristen ja oikeudenmukaisuuskysymysten esillä pitäjinä. Työssä korostuvat lähimmäisyys, tulonjaon tasaaminen sekä turvaverkkojen kehittäminen.

Suomen Lähetysseuran ruokaturvatyön painopisteet	
<p>Kaikessa työssä läpileikkaavana teemana naisten ja tyttöjen asema</p>	<p>Ilmastonmuutos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • riskien ennaltaehkäisy ja niihin varautuminen • ilmasto- ja ympäristöystävälliset tuotantomenetelmät • maatalouden ulkopuoliset tulonlähteet • kriisitilanteissa ruoka-apu • ekoteologia • ilmastonmuutoksen torjuminen
<p>Ravitsemuksen parantaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kaupunkiviljely • vesihuolto, sanitaatio ja hygienia • kyläkätilöt ja äitien neuvonta • ruokailutavat ja ruuan jakautuminen • ravitsemusneuvonta yhdessä lapsi- ja kummityön kanssa 	<p>Oikeus ruokaan, toimeentuloon ja tuotantoon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ihmisten ja yhteisöjen voimaannuttaminen • yhteistyökirkot ruokaturvan puolustajina • maa- ja metsätalouden oikeudet, erityishuomio naisiin • humanitaarinen apu • kv-kaupan pelisäännöt ja Reilu Kauppa
<p>Pienviljelijöiden asema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • paikallinen, ympäristöllisesti kestävä ruuantuotanto • tuotannon monipuolistaminen • toimivat ja reilut markkinat, markkinakoulutus • yhteisöjen vahvistaminen 	<p>Syrjäytyneiden ja syrjäytymisuhan alla elävien ruokaturva:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ihmisten oman tuotannon ja säällisen palkkatyön varmistaminen • peruspalvelut ja ammatillinen koulutus • sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja syrjäytyneiden ihmisoikeuksien puolustaminen • turvaverkot • jakamisen ja tasaamisen korostaminen